

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ԴԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱՅ ԸՆԴԱՐՈՒ 8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1862

ԹԻՒ 683

ԴԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶՄԻՌՆԻԱՅ 8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Ամերիկայի ահադին պատերազմը դեռ շարունակ
կելու վրայ է, որոնք գրեթե տարի մը կայ որ Եւ-
րոպայի ուշագրութիւնը գրաւեց, առանց կարողացը-
նելու զինքը որ միջամուտ ըլլալու համարձակի:
Հարաւայինք միշտ պիտի ընդգիւմանան որ իրենց ան-
կախութիւնը ոչ միայն Հիւսիսայինոց այլև բոլոր
աշխարհի ճանցներն, քանի որ այս վերջինները
պնդեն որ բաժնակի և շաքարի մշակութիւնը սե-
պերեաց ձեռք յանձնեն: Մինչև հիմա Հիւսիսային
յինք գրեթե 400,000 զօրք կորսնցուցին, հաշուե-
լով պատերազմի մէջ զենքով, հիւանդութեամբ, գե-
րութեամբ և այլն մեռածները, և անցեալներուն
նախագահ Լինքոլնի հրամանաց համեմատ 300,000
այլևս նոր զօրք ժողովուելու գործադրութիւնը դեռ
չկատարուած: այժմ 600,000 գումարով զօրածողով
մ'ընելու անհրաժեշտ հարկաւորութեան մէջ կը-
գտնեն ինքզինքնին՝ որ յաղթութիւնը բոլորովին
տանին: Այսու ամենայնիւ Եւրոպան, այս պատրաս-
տութիւններով չկրնար իր պարտաւ մնացած բաժնակի
գործատուները և գործաւորները միխթարել, իր
ուզածը բաժնակի է: Մաք Քլէյլըն իր զօրքը Լյ-
բեքայա Քրիք ցամաքը հանած է, ուր որ փոքր զ-
րաւարին զօրքերը միացան, և ընդհանրապէս կը-
կարծուի որ բոլոր զօրաց ընդհանուր զօրապետու-
թիւնը Հալէքի պիտի յանձնուի:

Անգղիոյ թագաւորաց Կալէքսի իշխանին ա-
մուսնութեան պատրաստութիւնները տեսնուելու
վրայ են, որուն ապառնի լծակիցը՝ գեղեցիկ և
կրթութեամբ կատարեալ ըլլալուն, բոլոր Եւրոպա
կը յուսայ որ երջանիկ զոյգ մ'ըլլալով՝ թէ Լոն-
դոն և թէ Գերմանիոյ պարծանք մը կըլլան: Վե-
հափառ թագուհին մօտեւր գեղի՝ Գերմանիա ճամ-
պիւնը Հալէքի պիտի յանձնուի:

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ի հանրական վիճակ Արքեպիսկոպոսի որ վարիցէ
ՂԱՐԱՆՈՐԴԻ պաշտօն 'ի Ընդա 'ի Պարս, յաղագս
անգղեկութեան հասարակաց-չայոց որ 'ի Վալիաթ(1):

Բաղաւիտ, 31 Մարտի 1862:

Ի մատուցանել պատուարար գրանա հետադարձ 'ի ծա-
նօթութիւն վերողրեալ քաղաքացւոց, զրիչն յուսայ մի
լինել այնոյիկ անօգուտ առ ժողովուրդն՝ որ հանապազ-
ցուցին փոյթ տանել սիրողարար օգտի լրաց Զուրջի,
ակնկալեալ ևս և զի այս տեսութիւնը իրեն արդարեւ
անձին առանձին նկատութեան անդէն 'ի նմին տեղ ոչ,
դառնայցն ինչ պիտանի այժմու ծովական պայմանի
կարծեաց, յուզելոյ 'ի յիշատակեալ անդ ժողովուրդեան
գնիւթոց զորոց խօսեցուք յայժմ քարտիսի:

Ի կալ իմ գում մի 'ի Զուրա յամի 1851—1852, ոչ
սակաւ գէպը կընին ինձ ուշիւ նկատելոյ զհանրական վի-
ճակ արքեպիսկոպոսին որ ունի զպաշտօն ՂԱՐԱՆՈՐԴԻ
անդր, և այս հաւանութիւն լիով տաւարեցաւ 'ի միտս
իմ, զի էր այն աներկապապէս վիճակ ամենադժուար,
առնեալիւ միանգամայն և ամենապարան որում մարթ
ինչ իցէ կրէք պատահել ուրեք առն իշխանականի:
Ինչ մի գործէ, հարաւ ինձ ընդ միտ իսկ և իսկ, ան-
մարթ է հեռաստան մարդկան մանաւանդ այնոյիկ որոց
նշին բարեբաղդութիւն բնակելոյ ընդ ազատ Քրիստո-
նէայ պետութեամբ, երկնել ճիւղ իմն իմացութիւն կիթէ
չինչ հասնալ նոցա առանձինն այց առնել այնմ աշխար-
հի, և ստանալ գիտութիւն ինչ զօտարտութիւն պարագայից

(1) Այս յօդուածը Պաղամիային յուղարկուեցաւ մեզ
'ի հրատարակութիւն:

բորդութիւն մ'ընելու միտք ունի, իւր առողջու-
թիւնը աստիճանաբար աւելի լաւ վիճակի մէջ
մանելու վրայ է:

Անգղիոյ կառավարութեան իրաւէ Զուրաստանի
կառավարութեանը իրիւրած մէկ պաշտօնական նա-
մակ մը բոլոր Զուրաստանի ժողովուրդին և մամու-
լին ուշագրութիւնը գրաւեց: Վերջինիւ լոնդոն
մէջ Անգղիոյ կառավարութիւնը կըզովէ զվերջինը
իրեն ջանիցը համար իւր երկրին խաղաղութիւնը
հաստատ պահելու, ջանք որոնք մինչև հիմա յաջող
եղբեր ունեցան:

Աս կերպով, կըսէ զրութիւնը, Զուրաստանը
լուսաւորեալ ազգաց մանաւանդ Անգղիոյ համակ-
րութիւնը կըստանայ, որու յունասէր հակամիտու-
թիւնները պիտի ապացուցուին յետագայ ժամանակ-
ներն ալ: Սակայն միտքը դարձնել կուզէ որ չըլ-
լայ թէ հաճախաստան սահմանակից կողմերուն վերայ
յարձակում ընէ, առանց կեղծել ուղիւն որ թէ որ
այս պատուէրը չընտրի՝ մինչև անգամ Արթի Զ-
նաստի կեանք ինչ խիտի չըլլալ:

Գաղղիան դեռ ժամանակ մը իր զօրքերը Հոմի
մէջէ չպիտի հանէ, «ինչու որ, կըսէ Մալիբէրը,
Գաղղիոյ պարտքը և իւր զինուորական պապիւր կը
պարտաւորեն զինք որ պաշտպանեն զըրբազան Հայրը
ըստորում պէտք է բոլոր աշխարհ ճանաչէ որ Գաղ-
ղիան չմիտքեր իր պաշտպանութիւնը ամեն անգամ
որ վտանգի մէջ գտնուելու, կըխնդրեն զան իրմէ»:

Վիքթոր Լամանուէլ թագաւորը Վարիպալտի
անտեղի վարմանց վրայօք լի անկեղծ ցաւօք նամակ
գրած է Լուի Վալթէր-ն կոյսեր, որուն մէջ իր
զգացմանց խոր վերաւորելը կըյայտնէ:

Օգոստոսի 30ին ըստ նոր տուեալի ձայն ելաւ
թէ Վարիպալտի մեռել է 'ի Միլան, բայց ետքէն
իմացուեցաւ որ անտեղի լուր է եղեր: Այս զօրա-

կցորդելոյ ընդ այնմ վիճակի:

Երկրորդ անգամ, էր իմ և է ցայս վայր հաստատ ան
թուր, առեալ վառն օրինակի, եթէ ոչ որ երեպայի
սրտառնարար, որպէս զխաղ և մեծապէս ճարտար-
գէտ և կորովաւոր, զետեղեալ անդ, մարթնաւոր հան-
գեթ ամենայն իսկ զերպոյցն դատաւարանու իւրով և
աշխատութեամբ տանել զպաշտօնն զայն շարապատեալ
'ի կրկին պարտուց նորա, իմն հոգեկանայ և մարմնա-
կանայ, առժամանակ ինչ, այլև ջանայր ըստ կարի
ձողողիկ զանձն 'ի սպասուի անտի չէ՝ կորուսեալ դա-
մենայն զուշ և զհամբերութիւն:

Սակայն, որում և է մարդոյ ճախատարեկումն վնեկ
Առաջնորդ Զուրայ, յաջողել անդ 'ի սրտ բարի անուան
կամ համբաւոյ, յոր յառաջագոյն փոյեղեալ իցէ անընդ-
հատ յոյժում աշխարհի կամ առ այլում ժրդովրդեան,
կից նա, որպէս և իցէ առաքինակրօն և բարեպաշտօն,
խնամտուն և արդար, վայրադար է ակնկալել, որպէս
մարթ է խելամոնղորոց անիցի զպարզ իմն մտաւորութիւն
ընդ հայել իւրում մանրախոյզ և մտախոհ 'ի կարի սեպ-
հական հանգաման, որով կերպարանի հանրական վի-
ճակ Առաջնորդին:

Յաջորդ բացատրութիւն պարզեցէ դատարկութիւն
իմ: Կարի գառաձիւն, թուի ինձ, խնդրոյն, որպէս
հարցանի ընդհանուր պատշաճի 'ի զէպս վերնադոյն
որպէս և 'ի բաղդատութեամբ նուազ կարեւոր, եթէ
հարկն դուռ կրէք միանալ վարման երկուցն այնոյիկ
ներհանգան իրաւութեանց, այն է մարմնականաց և
հոգեկանաց, առանց միոյն ստանալոյ միւսում, կամ ա-
ռանց ամենայն հանապազ երեկի ինչ իրապարան՝ բաց
առհասարակաց դատաստան, պարտու կամ նաև բամ-
բասութիւն: Այսպիսի տեսանի լեալ բնական հետեւ-
նայ կցորդելոյ ընդ իրար երկուց զբութեանց յաջ-

վարին բոնուելէն առաջ Բէճճիօի քաղաքական հը-
րամանատարութիւնը աղաչեք է զինքը որ հեռանայ
ու ետ կենայ քաղաքական պատերազմ յարուցանե-
լու մտքէն, որուն խօսք տալէն ետքը, դարձեալ
շարունակեք է եղեր իր ընթացքը: Տուքա տի ճէ-
նօվա անուն շոգեշարժ փոէկաթին հրամանատարը
դատաստանի տակ ձգուեցաւ Վարիպալտի անցնե-
լուն արգելք չըլլալուն համար: Ուրիշ փոէկաթ-
ներ ալ երկու նաւ թնդանթեցին, որոնք լեցուած
էին կարիպալտեաններով, և պարտաւորեցին զանոնք
որ Սիլիլիա մնան: Արտուի թէ 27 փախստական
զինուորներ հրացանուեցան նոյն կողմոյն մէջ: Աս-
րիպալտի ընդունած վէճքը վտանգաւոր բան մը
չէ, և շատ չանցած իւր և ընկերացը դատաստանը
տեսնուելու է. բայց չիտցուելի թէ 'ի նշ կերպ դա-
տաստան պիտի տեսնուի:

Տօթթօր Իիպօլի և երկու ճէնօվացի բժիշկներ
զննեցին Վարիպալտի վէճքերը և թեթեւ դտան զա-
նոնք: Երկու շաքաթ հանգիստ կենալով նայուելու
ըլլայ նէ բոլորովին կաղէկայ ըսին:

Այս երեկելի զօրավարը որուն անունը Կարիք շա-
պիլ Ժարը հուշակուած է բոլոր Եւրոպայի մէջ, ուժե-
կտուած է, քիչ կըխօսի և բարկութեան կամ ոխի
նշան մը չիցուցնէր բնաւին: Ս'ենօթի վերքերն
ալ թեթեւ են:

Իտալիոյ վեհափառ կայսեր Ալէքսանդր Բալի ան-
ձին գէմ կայսերասպանութեան փորձ մը երեւան ե-
լաւ մօտեւր: Այս գաղտնի դաւաճանութիւնը կեր-
պով մը իմացուելով կառավարութեան կողմէ, բոլոր
կասկածուած պաշտօնակալներուն ծոցերը փնտռուե-
ցան, որոնցմէ մեկուն քով՝ որ կըսուի թէ՛ կայսեր
բանակին օգնականներէ մէկն է, լեցուած լիւթիւր
մը գտնուել է: Օգոստոս 6—18 թուականով Կոր-
աքօֆ իշխանը շրջաբերականով իմաց կուտայ բոլոր
տեղութեանց քով գտնուած Իտալա պաշտօնակալաց
որ կըձանաչէ զԻտալիոյ կառավարութիւնը:

Խաղաղ քաղաքացւոց և պայծառազոյն: Սակայն
անդ լեալ է բունի և կամ ընտրական իմն կաղմութիւն:
Իսկ 'ի Պարս, առ Քրիստոնեայ, որպէս և առ Մաճմե-
տայն է կանոն անխորշելի հարկի. ևս առանել 'ի մասին
Հոյ Առաջնորդին Զուրայ: Պատճառ այսորիկ երկայն
է 'ի բացատրութիւն, այլ 'ի միտ ապի 'ի սակաւ բանից
ստտի, զի քաղաքական օրէնք Պարսից (եթէ գուցէ ինչ)
անարդար են, պահանջեալ 'ի տեսչաց հաւատոյ միջա-
մուտ լինել միշտ 'ի զուգակշիւ կամ 'ի մեղմել զնոսա:

Այս է ապա անաշխ և մեծազոյն դժուարութիւն վի-
ճակի Առաջնորդին. վառնիկ արդարեւ հարկաւորագոյն
մասն պաշտաման նորա, ոչ է, որպէս վարկանիցի
յանտանի պատուոյն, կոչումն նորա հոգեւոր, այլ մար-
մնաւոր տեսչութիւն ժողովրդոց խրոյ, կցորդեալ ընդ
նմա կարեւորաբար:

Թէպէտե թուեցի երեւութաբար եթէ պարտք կալա-
կողոսի հաստատեալ իցին 'ի խնամն բարոյական և բա-
րեպաշտական պայմանի հօտի իւրոյ, յանձանձել զիրս
նոցա եկեղեցական, քաղաքիկ յեկեղեցիա, ձեռնադրել
քահանայա կայն որ ըստ կարգին պարտք ըստ ինքեանց
չատ իսկ ընդարձակ և ծանրակիր 'ի մեծի ուրեք թեմի
կրթել ՂԱՐԱՆՈՐԴԻ կորմէ բանքս են, պահանջեալ
զժամանակ զհոգ և զուշ կըմեկ ինչ զոհութեամբ: Սա-
կայն այս ամենայն պարտք բուն կոչման նորա մէկուսի,
որ մեծապէս խնդրի 'ի նմանէ, և յորմէ անմարթ է յի-
սակալ նմա, է յանձանձել զհայն Զուրայ և զանթիւ
զիւղից նորա և զայլոց սահմանայ Պարսից, 'ի քաղա-
քական և յօրինական առինջ նոյն, և պատասխարել
զնոսա ընդդէմ հարստահարութեան բռնակալ պետու-
թեան և խուժաղութ և անօրէն ժողովրդոց նորա:

Արդ զնոսա անցէ որ վայրիկ մի, որ ընդ բարեւա և
ընդ խաղաղութն բնակի տեղութեամբ զարդացելոյ

Անգղիական լրագրութեան մը մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարդամք :

Կէսնէր և մանր մեծ քաղաքացի մը .

որ կը գտնուէին Բոլիւիէի մէջ :

Երբ Ալարիկոս՝ Գոթացոյց թագաւորը լսեց որ կը ըսէին , թէ Հռոմ լեցուած է բազմաթիւ փախըստականներով , որոնք փախած էին յերեսաց իւր քաղաքացիական ժողովրդեան , պատասխանեց խնդալով , « Աւրան եմ մեծապէս , վասնզի աւելի դիւրին է հնձել զնիս խոտը քան զցանցաւուն (սէյրէք) » :

Երեւելի բժիշկներէն մէկը հաշիւ քրտն է , թէ 228 հազար հոգիէն , որ ամէն տարի կը մեռնին բազմամարդ քաղաքացի մէջ , հարիւր հազար հոգին՝ բաւական հաշիւով , կը ընային ազատիլ ի մահուանէ , որովհետեւ սեպտիկայի միջոցներով : Բայց Հռոմէի բժիշկը՝ որ ծամանակիս ամենէն մեծ աշխարհաշէյի է ամենէն մեծ փիլիսոփայն է , սխալ կը համարէ այս հաշիւը : Եւ իւր ձեռքը ունեցած շատ տեղեկութիւններովը զորս ըստ դիւսից ժողոված է աշխարհիս աւանդէն մեծ քաղաքացի մէջ , կը հաստատէ թէ տարեկան հարիւր մեռնողէն 80 հոգին կը ընային կեանքի : Եւ ինչո՞ւ չի մեռնում զոհը որ յառաջ կուգայ ապականեալ՝ օգէն , զոր կը շնչեմք բազմամարդ քաղաքացի մէջ : Քանզի արիւնքը կանոնի և մարդոյ կազմուածքը իւր կենդանութիւնը կը կորուստնէ : Այս բանէն կը ծագին մեծ քաղաքացի մէջ բնակող անձանց ընդհանուր տկարութիւնները և դեղնադոյն ու նիշար երեւոյթը : Հռոմէի բժիշկին դեղահատեւիքը՝ որ անոգնարար բոյսերէ շինուած են , արեան վէրայ ունեցած իրենց ներգործութեամբը , կը խափանեն զինաստիարակչեցութիւնը անտարբեր նիւթոց , որ կը մտնեն մարդոյ թոքոյն մէջ , շնչառութեան ժամանակը : Եւ ինչո՞ւ չի դեղահատեւուն ներգործութիւնը միայն արեան վէրայ չամփոփուիր , այլ աւանդ գործունեայ սկզբունքը կը դուրսդրի մարդոյ կազմութեան ամեն հեղանիւթոց հետ և հետեւաբար ստամոքսը , լեարդը (քարաձիւր) , երկամուկը և աղիքը հաւասարապէս օգուտ կը քաղեն անոնց ներգործութենէն : Այս ստամոքսի ներգործութիւնները կը զօրանան , լեւրդին անկանոն շարժումը կը բարեկարգուի , և աղիքներուն գործողութիւնը կը զարթոնուի : Այս դեղահատեւը գործածելով , ստամոքսի ոյժը և մարդոյ ընդհանուր կօրուութիւնը կ'աւարեւապէս կը զորոգուի :

Արեւմտեայ թէ Հռոմէի բժիշկը միտք ունի եղեր իւր Բիշտակագիրը հրատարակելու : Եստեղ ի լոյս քննարկուին պէս , տարակոյս չկայ թէ մեծ հետա-

քրքրութեամբ և սիրով պիտի կարդացուին բոլոր ազգաց ընկերութեան ամեն կարգերէն : Ինչպէս որ ըսինք , շատ քիչ մարդիկ Հռոմէի բժիշկէն աւելի ճանապարհորդութիւն ըրած են . քանզի կարծեմք որ զրեթէ աշխարհիս չորս կողմը պտտած է , յանձնարարական նամակներ ունենալով իւր հետը մեծաստիճան անձանց ուղղուած : Պիտի աղաչեմք զինքը , եթէ արդէն շատ ուշ չէ , որ իւր հրատարակելու գրքին մէջ , պատմէ մեզ անսովոր և տարօրինակ գէպերէն մէկ քանին , որ պատահեցան իրեն՝ Արապներուն բանակացի մէջ և վեհապետաց պալատներուն մէջ :

Արեւելոյ և Տաճկաստանի մէջ եղած տարբերութեանց՝ մօտեւս խաղաղասիրական կերպով վերջ տրուելու է կերէի : Արդէն սոյն խնդրոյն վրայօք կառավարութեանց կողմէ դաշնագիր մը ստորագրուած է , որնոր 12 յօդուածով կը բաղկանայ , որոնցմով Տաճկաստանի իրաւունքները ամբողջ կը պահուին : Սբօլ և Ուշիյա տեղուանքը թողուցան և Պէլլա տի մէկ թաղը քանդուեցաւ , ինչպէս և ամրոցին այն մասը՝ որնոր անձկաց բնակութեան կողմ կը տարածէր : Այն բնակիչները որ իրենց ստացուածքէն պիտի զրկուին , օսմանեան կառավարութենէ փոխարէնը պիտի ընդունին , և միւս մասը Արեւելոյ կառուանց համեմատ պիտի նստին կամ պիտի հեռանան : Աս բանիս դիւրութեան համար Արեւելոյ իշխանութիւնը ամեն ջանք պիտի ընէ որ լքուած ստացուածոց վաճառումը դիւրացնէ : Արեւելոյ ու օսմանցիներէ բաղկացեալ խառն յանձնաժողով մը պիտի կազմուի , որ պիտի որոշէ կայսերական կառավարութեան ձգելու զօրաց թիւը ամրոցներուն մէջ , ինչպէս և որքան սերմնացի զօրք պահուիլ : Աւարառութեան ժամանակ կորսուած ինչքը՝ դարձեալ ետ պիտի տրուին մահմետականաց , որոնք ուրակոծութեան պատճառմէ փախուց համար հատուցում չպիտի տան : Պէլլա տի ամրոցներուն մէջ զբաղած զօրաց արդիւնքէն Արեւելոյ գործերուն մէջ խառնուելու : Այսինքն իշխանական դերդաստանին ժառանգականութեանը և Սիլէ իշխանին այս բանիս նկատող պահանջմանց պէս բաներուն խօսքն անգամ չկայ բանակցութեանց դաշնագիրին մէջ : Ահա եւ կու կողմ օգտիցը շահաւոր կերպով , եւրոպական քաղաքագիրութեան՝ օսմանեան կառավարութեան հետ միութեամբ , տարբերութեանց վերջանալուն ջանքերը :

Բարձրագոյն Դուռը Արեւելոյ գործը կարգադրելէն ետքը , քաղաքական դժուարութիւնները վերջա-

յած կը լինին , ըստորում Դարասաղ՝ Լոմբի փաշային վերջնադրին դաշնացը հնազանդի պիտի : Օսմանեան զօրաց զխառն մասը իրենքային մոմուր տեղուանքը բռնած է , որ կը պարզէր Հէրսէքէ Ալպանիս տանող զինուորական մեծ ճամբան զբաղած կը լայ : Աւանաբնակները պայմանաւորուած ուղեցին , որ խորհին մեծ սպարապետին յանուն կառավարութեան իրենց ըրած առաջարկութեանց վրայ : Բ . Գլուրան լեռներուն բերանները ըրած պաշարուեցերը հաստատ պիտի պահուին : Գարասաղիք իրենց հարկաւոր եղած պաշարը՝ բաց ի գէնքերէ և պատերազմակոր մթերքէ որոնցմէ հարկաւորութիւն մը ունենալու չեն : Սիլիցայի շուկայէն պիտի առնեն : Այսու ուսածական շնորհմանց համար , զորս անցեալ տարու ընէ ի վեր կը պահանջէին լեռնաբնակները . Բ . Դուռը պիտի հաճի շնորհէլ իրենց , այսու պայմանաւ որ այն ընտանիքները որ այն տեղուանք պիտի բնակին , օսմանեան օրինաց հնազանդին և Հարկատուութիւնը ջնջուած պիտի մնայ : Գարասաղ այս գործին յարմարութիւնները ընդունելուն պէս հաղորդակցութիւն պիտի ընդունին Վարիզի դաշնաց ստորագրող կառավարութիւնները և այն ժամանակ օսմանեան զօրքը՝ սահմաններէն ասդին պիտի քաշուի , բաւական զօրք ձգելով որ պաշտպանութիւն ընեն այն զինուորական գործոց՝ որոնք որ կառավարութեան ձեռք մնացած են :

Ամերիկայի պատերազմական լուրերը մինչև օգոստոս 16-էն են : Հիւսիսայնոց ու Հարաւայնոց մէջ եղած վերջին կռիւը Սէտար Սաուրթէյն ըստած տեղը եղեր է , ուր որ երկու կողմէ բաւական մարդ-ջարդուեր են : Փոփ զօրավարին տուած պաշտօնական տեղեկութեանց համեմատ Հիւսիսայնոց կորուստը 1500 է , հաշուելով մեռածները վիրաւորեալները , և կորուսեալները , որոնց 300ը կարանաւոր դաշնած են : Հիւսիսայնոց Փրինս զօրավարը Հարաւայններէ դերի բռնուեր է : Հարաւայնոց Պուրնորը զօրավարն ալ սպաննուեր է : Հարաւայնոց Դէքսըն զօրավարը Խափիտանը անցաւ ապահովութեամբ և Կորոնովիլ քաղքին հարաւային արեւմտեան կողմէ 60.000 զօրք : Պըթլը զօրավարը հրաման մը հանեց որ իւղացեց զամար 330.000 սոլար ժողովուրդ Նոր Օրլէանցի սեղանատուններէ , բամպակի միջնորդներէ ու վաճառականներէ : Այս գումարը ամեն մարդու վիճակին համեմատ բաժանորդագրութեամբ ժողովուցաւ , որ Նոր Օրլէանս կարող ըլլայ Հիւսիսայնոց դէմ գնելու : Հիւսիսային քաղաքներուն մէջ կամաւոր զօրագրութիւնը

ազգի , զվարի դժոճարին , յաւելից յառանձին ստուգութենէ , զգաճնուրի վիճակ չարարատիկ կղերին , որ այնքանեաւ պայծառութեամբ կարգեցու յաթոտ աւանափոխիչ վանայն Զուլայ , յաշխարհի ուրեմն՝ որ ոչ զոն անդ , ոչ օրէնք , ոչ ատենան , ոչ դատարարութեան , ոչ ազգ ինչ իրաւարարութեան արժանաւոր անուան և նպատակաւոր յորջորջման յողնաղլի կարգացն՝ որով կառավարին քրիստոնեայ քաղաքանի :

Ժամանեալ եպիսկոպոսին ի Զուլա , զուն ինչ երկնելով իմոյ անդր քան զպարտա սրբալան իւրոյ կոչման , և համանգամայն օտարական աշխարհին այնմիկ և բարբառոյ , որ ինչեկեան բնաւորութիւն նորա և կատարելութիւնք : Հանգերձեալ է դառնալ անգլէն անմիկն՝ աւանակալ , դատուոր , և քաղաքային ոստիկան բազմաւոր ժողովրդեան , որ բաց ի սակաւագունից ոմանց , կազմի գլխովին ի չքաւոր , ի տղէս և ի բնական անկիրթ կարգէ մարդկան , որ յանձին բերեն , ցաւ է մեզ՝ բազում ինչ ի վարուց , ի սովորութեանց և ի բարուց զնորապետ դրացեայ իւրեանց , իմա զՊարսից :

Ի ժամանակ քաղաքական խռովութեանց , որ յաւանանն իսկ յայնմ երկրի , ստիպի անգամ եպիսկոպոսն անգամ ի զնուորական ինչ Առաջնորդ ի պաշտպանութիւն ժողովրդեան իւրում ընդդէմ յորձակմանց և յանդադրութեանց Պարսից :

Այսպէս ընդ անցանել կալ եպիսկոպոսին ի կրկին անշտամուտ մատակարարելոց զերկալի պէտս զհողոց և զմարմնոց ժողովրդեանն , անգլէն սպասատարութիւնք նորա վաղընդիւրի կոչին անդադար ի բազմաղլիմ բաւականութեան վիճակի իւրոյ : Արդ՝ անկէ նմա իրաւարար լինել իրեւ դատնակալ զիւանի , ուր յանդիման կացուցանեն զանձին մանաւանդ՝ երկարատիկ դժուարութիւնք ներհակեալ իրաւութեանց նորա . ինչ առնել իցէ ,

արդար լինել և խիստ , որով և վտանգել անշուշտ գտնուաւ սրբաւոր իւրոյ կոչման , եթէ զոլ կարի ամբը ի տեղեկութիւն զրկելոց կոչման և բարեկամաց նորա :

Թշուտ տալիս , եթէ զոն անուանեալ ատենի պաշտօնեայ (Գարուզա) և թաղապետը (Քիւրախուլայք) կարգաւք ի տեսչութիւն և ի յանձնաձեռն զուգնալէից , ըստ արդարութեանց իւրեանց դատաստանի , այլ , ի շնորհիւ վճարել վիճի իմք ի գոհութիւն բնական յարակցորդ կողմանց , աւարի դարձեալ ի վճիւր արքայիսկոպոսին :

Ամենայն այսպիսոյ ատենակալութեան , ըստ հայելայնորիկ Աշխիկոպոսն , արդարաւ այն եղիլի՝ զի կամ դատաւարացի կամ ամբաստանեալն կցէ ի բաց թշնամանելով զնա ի սրտի և հանելով հաշակ եթէ նորին աւանակալութիւն կը անարդար , խիստ և անխառն : Ասպա պարտ է բազմել նմա դատարար և խորհրդական միանգամայն ի բազմամանուած ինչ զէպս ժառանգութեան կամ քաղաքական իրաւանց . զորմէ պայքար կայցէ ի միջի կրկին կողմանց : Արդ նորա ապաքէն օգնականեալ ուսուցչի ի կարգաւոր կամ յանկարգաւոր խորհրդակցութեան . և եթէ զուցէ կառավարչութիւն իմն կարգաւորի սակաւուց և անուանեալ վանայն , նոցա պարտք և եթ և օժանդակել Առաջնորդին յամենայնի որ անմիջաբար հայցի ի պէտս վանայն , և մերթ միայն ժողովրդեանն առհասարակ . սակայն յամենայն ի մանրամասն մատակարարութեան անբաւ իրաւութեանց և պիսկոպոսին , բնաւ իսկ բռն և պատասխանի բարիք և չարիք այնորիկ ի վերայ նորա և եթ ուսոց անկանին , և ասել չեն պէտք զի , թէպէտեւ հէք եպիսկոպոսին քննեալ իցէ զի բովանդակ և խղճատուն զնիւթ ինչ մատուցեալ առաջի , չէ անեալ ի վերայ դատաստան , բայց ոչ մարթայի տակաւին զերծանել յաւերի ինչ և ի շարա-

կամութեան կողմանց պարտելոյ . որ սովորաբար բռնադոյն է առ տղէտս և գոհնիլ ի մարդկան :

Յամենայն աշխարհական գործոց զոր Առաջնորդն կոչի ի կատարել յօդուտ իւրոյ ժողովրդեանն , ծանրապէս և զժողովրդեայն այն է զի յամեն հարկաւորի հաղորդակցիլ քնդ պարսկական միաձեռն ի խոստովանեց ի նպատակ նոցա , կամ ի պաշտպանել զնոսա ընդդէմ անորդանոց և զրկանոց Պարսից և կամ ի զգնուել ստեպ գրեւադատութեանց և գրեւադատութեանց նորին իսկ Պատուութեան :

Ամենայն ժամանակ բաց որոց եղին երկր ի Պարսկաստան , ի վերայ կալ կարեւորութեան այսր մասին պաշտաման եպիսկոպոսին : Աստ ուրեմն մարթ է և ի միս առնուլ նոցա զվանաւոր արդոյ և կարեւոր համարելոց զՊատուաց հպատակն լինել Առաջնորդին , և այս աւագութեան և պատուոյ , կրելով զնշանակալ շրջ , և զարտարին սերձութեան և զմեծութեան բարձու վիճակին տալով ինչ զոյց ի հրապարակաւ երկի իւրում , և ի հիւրընկալել զՊարսիկ աւագանին որոց զէպ լինիցի այցել նմա : Առանց այսպիսոյ արտաքինարդար ինչ երեւութի , որում որպէս է քաջ զիտելի , զոյ զօրութիւն մեծ և ազդողութիւն առ արեւելայն և առ պիտուութիւն նոցա , մանաւանդ առ ազգ Պարսից , ի պահել զբարձ և դատարարութիւն հասարակաց առն , ըստ և ուրացէ եպիսկոպոսն եթէ վաղեալ զանձն ի մնաստանի իւրում իրեւ զոսկ որ վանական կայցէ փոխանակ յաւանակելոյ նորա գործել իրեւ Առաջնորդ քրիստոնէից :

Աստ նոյնպէս օրէն է առ պատուականա զրկ արդաւրապէս զաշխարհութիւն և զմարտարարութիւն , զխոհմանութիւն և զաշխարհակարութիւն վիճակաւ ըստ սրտեհի այն մարդոյ , որ ընտրի և առաքի ի կաթուղիկոսն

կան քաղաքք քան զայնոսիկ որը հարստահա-
րողք են և մեկուսի 'ի քաղաքակրթութենէ :
Կ. Տ :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՕԼԻՍ • 5 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

Կայսերական հրովարտակաւ, Պէլլորատի նա-
խորդ կառավարիչ Աշքը փաշան՝ Մարաշի ընդհա-
նուր կառավարիչ անուանեցաւ փոխանակ Ազիզ փա-
շային, որուն Սիւլէյմանիէ նահանգին կառավարչու-
թիւնը յանձնուեցաւ :

— Եղիստոսի փոխարքայ բարձրապատիւ Սայիտ
փաշան երկու շաբաթէ 'ի վեր մայրաքաղաքս կը դո-
նուի փարիզէն վերադառնալով :

'Երբին Բարձրութիւնը՝ շողեանաէն ելելուն,
ուղղակի Տոլմա-Պաքէի կայսերական պալատը դը-
նաց և պատիւ ունեցաւ 'Երբին Պէշափառութեանը
ներկայանալու և յորմէ բազում մարդասիրութեամբ
ընդունուեցաւ :

— Օգոստոսի Սուլթանը հաճեցաւ իւր մասնա-
ւոր գանձէն 150 հազար զուռուշ յուղարկելու ոս-
տիկանութեան պաշտօնարանը և որպէսզի փոքրագու-
մար պարտուց համար բանտարկուածները արձակէ :

— Կըսուի թէ բարձրադոշն հրամանաւ որոշուած է
որպէսզի հին պարսեքը՝ այսինքն ներկայ Սեպտեմ-
բերի 14-էն յառաջ դաշնագրուած պարսեքը՝ հարիւ-
րին 45 վար իջեցնելով վաճարուին, օսմանեան լի-
առն 100 զուռուշ հաշուելով :

— Պէյօղլուի քաղաքական իշխանութեան կողմանէ
հետեւեալ ազդարարութիւնը հրատարակուեցաւ
Սեպտեմբերի 4 ամսաթուով :

« Համեմատ հրամանագրին որ Մեծ-Եսպարդոսին
կողմանէ յուղարկեցաւ Պէյօղլուի քաղաքային իշխանու-
թեանը, միայն հետեւեալ դրամները պիտի անցնին յետ
այսորիկ և որոյ օրինաւոր գիներն ասոնք են .

« Օսմանեան լիւան 100 զուռուշի	
Արծաթ Մէճիլիկէն 20 »	
Վեցնոյը 6 »	
Հինգնոյը 5 »	

Այս ամեն դրամոյ մասունքն են համեմատական
գիններով պիտի անցնին :

« Եւրոս հրամանագիրը կը ծանուցանէ թէ օսմանեան
հին դրամոյ և օտար տէրութեանց դրամոյ չըջարբու-
թիւնը արգիլեալ է :

« Պէյօղլուի քաղաքային իշխանութիւնը այս կարգա-
դրութիւնը ծանուցանելով հասարակութեանը, միան-
գամայն իմաց կուտայ անոր թէ իրեն յանձնուած է հոգ
տանիլ յիշեալ կարգադրութեան զորդադրութեանը » :

— Պէրութէն հասած նամակները կը ծանուցանեն

ցելոյ վշտոյ իրեանց, և հոչակ անուայիւրջ հանելով
զանուանէ նորա և գրարուց :

Ժամանակ իմ ոչ ներեցէ, և վշպ երկայն և խիթամ
տխուր և տաղտուկ եղցի յառաջ բերել աստ գործնակ
ճշգրիտ խելութեանց և պատահարաց, որով բացատրել
մանրաստուած զվերոյդրեալ հանրական անխաբար-
թիւնս զվերաբերութենէ ազգի ազգի պաշտօնական Ս-
աաջնորդին, և զհետեւեան նոցա առ իւր ինքն, այս է,
առ անուն և համբաւ իւր ատանձին : Բայց յուսամ գի-
բաւականապէս թէ և տկարապէս արարեցի զիրական
կերպարանս և զհանգամանս վիճակի նորա 'ի զարթո-
յանել, որպէս նախատակն է թիւթիւս, զիսպաղ խորհը-
դածութիւն արդոյ համադրեաց իմոյ, սակաւ որոց զի-
տութեան տեսութիւնքս այս ուղերձին, որպէսզի նշա-
ւակեցին զնեղ այլ ընդ այլը բանից և պատրանաց
կարի իսկ սովորաբար նիւթկոյ համատ մտայ նոցին 'ի
մարդկանէ՝ որոյ յայտնի բերեալ 'իս և չարակամութիւն
ընդդէմ Առաջնորդին, առնեն դատարկասուն կենաց
իւրեանց օր ըստ օրաց սովորոյթ, գրել և խօսել զամե-
նայն բամբաս և սուտ 'ի կանխակալ վնաս նորա, ըստ
ազդերոյ յաչաղկոտ և անակնշնոր մտաց իրեանց,
որով յուղելով ազմուկ և երկպառակութիւն 'ի հեռա-
տան ժողովուրդս, և սոցա փոյթ կալեալ, առ կարեկոյ-
թեան անտարակոյս, զբարեբանութենէ քաղաքացոյ
իւրեանց 'ի միահեծան աշխարհս յայնոսիկ, լինին 'ի
զուր 'ի խնդիր ճշմարտութեան իրաց կցորդելոյ բնա-
ւոր վնասին կամ ընդ ճուղայ, ընդ այսքանեօք պատ 'ի
պատ կերպարանօք բանից :

Է. Պ. Լաւառ :
(Մեքսիկոյ յաղորդ բռնով :)

Թէ ծանր տարածայնութիւն մի պատահեր է 'ի մէջ
Լիբանանու կառավարիչ Տաութ փաշային և Կաղիբ
քաղաքին բնակչաց մէջ : 'Երբին Վսեմութիւնը կու-
ղէր որ Կաղիբէն մինչև 'ի ծովեզերքը կառուի եր-
թալու ճանապարհ մի շինուի և այս բանին համար
տուրք մի սահմանեց : Բայց Կաղիբի բնակիչները
դէմ դրին և չուղեցին վաճարել այս տուրքը : Հե-
տեաւոր Տաութ փաշան ստիպուեցաւ այս օգտակար
ճեղքարկութեանէ ետ քաշուիլ :

— Եւթութիւն մէջ պատահած դժբաղդ դէպքերուն
քննութեանը համար Բարձրադոշն Գոնուր հրաման
յուղարկեց որ յանձնաժողով մը հաստատուի Մա-
րաշի մէջ : Այս յանձնաժողովը՝ Մարաշի գլխաւոր-
ներէն բաղկացեալ պիտի ըլլայ՝ որոյ մէջ հայազգի
մը ևս պիտի դասուի :

ԱՆՈՒՅՍ ԵՄԻՐ ԵՒ ԵՐԵՎԱՆ

Զմիւռնիս, 8 Սեպտեմբերի :

Այսօրն երկրպագին մինչև Եփեսոս շինուած ըլլա-
լով, երկու շաբաթի օրը փառաւոր հանգիստ մի կատարուե-
ցաւ Եփեսոսի կայսրանի բացուելուն առթիւ : Այս
հանգիստին հրաւիրուած էին Եւթութիւն քաղաքական և զին-
ուորական կառավարիչները, Այսօրնի գլխաւոր,
Մէճիլի քաղաքի անդամները և ուրիշ երեւելի անձինք :
Երկու շաբաթի ատուտուն ժամը ճին ըստ կրօնացոյց,
չորեքշաբթի՝ յիշեալ հրաւիրակները տանելով մեկնեցաւ
և 11-ին հասաւ Եփեսոս : Ուր քիչ մը ժամանակ անցնելէ
ետեւ պատուական նախաճաշիկ մի բերուեցաւ : Որուն
վերջը զ Եւթութիւն ատենախօսութիւն եղան :

Երկու շաբաթ շինուածոց տեսուչը առաջարկելով
զինի խմել ի կենդանութիւն վեհապետ Սուլթանին, նա-
հանգիստ ընդհանուր կառավարիչ Մէճիլի Քաղաքի
չան ազուր ատենախօսութեամբ մի պատասխանեց և
հրաւրեց զհանգիստականները օգոստոսի 11-ին իր
թաղուհայն կենացը զինի խմել :

« Սեմեա մէկտեղ մտքիմ նոյնի քառ Աստուած, ըսաւ
Երբին Վսեմութիւնը իւր ատենախօսութեան վերջը,
որպէսզի Մեճիլի Բրիտանիոյ կառավարութեան և Բ.
Դրան մէջ 'ի վաղուց անտի հաստատուալ բարեկամական
մտերիմ կապակցութիւնները օր ըստ օրէ աւելնան և
մշտնջանաւոր կերպիւ զօրանան » :

Այս խօսքերը, նմանապէս բոլոր ատենախօսութիւնը
զորս Մէճիլի Քաղաքի փաշան իւրերբին լեզուաւ
զրուցեց, անմիջապէս զաղղիւրեցին ի մարդմանու կցան 'ի
մեծարդոյ Տրան Լիքիանի, որ տեղական կառավա-
րութեան ի մարդմանն է :

Փաշայն ետեւ, կայսերական դրամակալ մեծաւոր
Եւթութիւն՝ Պէյը հետեւեալ ատենախօսութիւնը ըրաւ
զաղղիւրեցին լեզուաւ .

Յարգեց Տեալք :

Երբին Վսեմութեան թոյլտուութեամբ, պատիւ ան-
ձին համար յայտնել, այս բարեպաշտութիւն, բա-
րեկամութեան և երախտադրութեան զաղղմունքը,
զորս մեր, օսմանեան ժողովուրդքս, ունիմ փառն Սնդ-
ղի, որ լի է մարդասիրութեամբ և բարեյոյստը կամօք
Թուրքաստանի համար :

Այս զօրաւոր տղաք, որ այնչափ հոգ կը տանի վստն
յառաջագիմութեան և բարեպաշտութեան բոլոր աշ-
խարհի, մասնաւոր կերպիւ նախատեսուող կը շնորհի
սանոյ մեղ միշտ իւր մեծախնամ զորդակցութեամբ և
թեւորելով ամեն բանիւրաւ, որոնք օգտակար կրնան
ըլլալ մեր երկրին :

Ուստի պարծանք կը համարեմ ինձ, յարգեց Տեալք,
առաջարկել ձեզ, որ զինի մը խմել 'ի կենդանութիւն
անդալիսի աղղին, մեր վեհապետ զաշնակցաց :

— Զորքը շաբաթի օրը երկրպագին կառավարիչները ու-
րիշ խնդրք մը ևս ըլլին Եփեսոսի կայսրանը 'ի պատիւ
Իզմիրի գլխաւոր ընտանեաց : Հինգ հարիւր հոգիին ա-
ւելի մասնակից եղան այս արարակալ հանդիսին : Որուն
մէջ կը գտնուէին քաղաքի հիւպատոսներէն շատերը :

— Քաղաքիս Անդոլոյ հիւպատոս մեծաւոր միտար
Չէրլ Պէյըթ, որ բանի մը շաբաթ 'ի վեր Սէլանիկ
կը գտնուէր, երկէ ատուա վերադարձաւ Իզմիր :

— Պէյըրատի նախորդ կառավարիչ Աշք փաշան,
որուն մօտեւր Մարաշի կառավարչութիւնը յանձնուե-
ցաւ, անցեալ երկու շաբաթի օրը Կոստանդնուպոլսէն հա-
սաւ Իզմիր : Երբին Վսեմութիւնը նոյն օրը երկրպագին
շարունակեց իւր ծանապարհորդութիւնը խիստնալուսն
կրթալու և ուսկից Մարաշ պիտի երթայ :

— Անցեալ Լիւուշարթի գիշեր Պոստա գեղը Գրանկայ
կեղեղեղոյն մէջ գողեր մտնելով, շատ ծանրագին բաներ
վերցուցին և ի մէջ այլոց, սկիւնի արծաթ խառնու-
մաններ, խաչ մի և այլն : Թիւրքաւ օստիկաններ թէ չեն
մեծ խնամքով կրկնաւոր, այսու ամենայնի, արծաթ խա-
սոյ սրբապիղծ դողերը ձեռք հանցան :

ԶԱՐԲԱՆԱԼԻ ԴԵՂ ՄԵ

Սպեղանի թմրանքի հոգեւոր :

Կրտսէ թէ մարդկային մտաց ամեն արտադրութիւնն որ
ժամանակ մը տեսելէ ետեւ, նոր գիւտեր անոնց տեղը կը բա-
նեն և Բայց այս խօսքը այս դեղին զվարթութիւնը և վստիկ օր-
ուան մը համար չէ այլ մշտնաւ և անոր ներգործութիւնը
ըստորոգէ արեան մէջ եղած հիւանդութեանց արմատները
կը ջնջէ և բժշկութեան արհեստն ալ անկէջ աւելի բան մը
չկրնար ձեռք բերել : Այս սպեղանին մասին և մարմնի
մանրամասներուն մէջն անցնելով, ինչպէս որ հոգեւ ծակակց
բանէ մը կանցնի, կերթայ կը գտնուի խոյլ պարանոցի, օձիկ
ուռոյցք և քաղցիկ ըստած ատենաւ արմատը, նմանապէս
գեշ վերաց և պալարներու մնացորդաց որ արեան շրջաբերու-
թիւնը կաւրեն, և անոնց ապականութիւնը անհետ կը լինի :

Յաւ սրունկ :

Հըլլուէին սպեղանին ամեն դէպքերու մէջ կը բժշկե-
սրունկը (պալար) ցաւերը թէ և քան տարուան ըլլալ : Ու-
րաքի կարծիքը գունաթափ և ուռեցած ըլլալ մարմնի, այս ամբողջ
չկրնար գիմանալ, և թէ յիշեալ սպեղանին օրը երկու անգամ
առատապէս դուրս ցաւած տեղը և աղեկ մը շփուի : Եւսոյ-
նոյն սպեղանին լաթի մը վրայ շատեկ քսելով ցաւած տեղը
ծածկելու է : Այս կերպիւ և թէ շարունակ հոգ տարուի,
վատագորջ հիւթերը դուրս կը լինեն : Վերջերք քիչ ժամանակ
ուսան մէջ յարմարաց անտի կը բժշկուին և սրունկը միւս մտ-
սերը իրենց բնական երեւոյթը դարձեալ կը սասանան :

Հին վերք, խոյ և քաղցիկ :

Խոյլ պարանոցի, և ուրիշ խոցերը, որաքի և հնացաւ ալ
ըլլան, շուտով կը բժշկուին Հըլլուէին սպեղանին և դեղա-
հատերը գործածելով : Այս դեղին ներգործութիւնը պա-
լարաց և շարաւանք քաղցիկաց վրայ գրեթէ հրաշալի է :
բանի առջի բերանը անոնց վրայն կը հանէ զմոյն որ զիստը
կը բանեցնեն միշտ և հետեւաբար կը բժշկէ զանոնք :

Կծկու մի ըլլաց և կարծրութիւն 'ի յօդաւո-
րութիւնս (օխաք եւ Երի) :

Այս աստեղ ևս շուտով կը բժշկուին Հըլլուէին սպե-
ղանով, որ իւր ներգործութեամբ երեւելի հանդիսացաւ
նաեւ անդամաւորութեան շատ դէպքերու մէջ :

Տեստեստութիւն :

Այս սպեղանին տեստեստութեան (մայսալ) ամենեւե-
լ փառաւոր դէպքերը կը բժշկէ, և թէ գործածեն զայն ինչ-
պէս որ պատուիրեալ է ծանուցաւորոյն մէջ :

Մորթոյին հիւանդութիւնք :

Կոստանդնուքի (Եսպարդ) շուր արտաք յարմարութեան
և ժողովուրդի մասին զգուշութիւնները անկեղծ կը լինեն
քանի մը անգամ այս սպեղանին քսելով : Գոյս տալով սովորա-
բար տարածուած լինան պալարութեան կը շարունակուի և ըստարեւմ
այս սպեղանին երկու մասով կը ըստանայ անմիջապէս մորթոյն ծակ-
տիկը և կը զրուէ զորդաւոր մը, առ կերպիւ հիւանդութիւնը ան-
հետ կը լինի : Այն տիկնեանը, որոց երեսը և բազուկները աղ-
քացեալ են մորթոյն հիւանդութիւններով, կրնան առ միջոցաւ
քիչ զօրաւոր դեղը գործածելով, շուտով անհետ ընել նորի ար-
գիւղութիւնները և դարձեալ ձեռք բերել մորթոյն բնական գոյնը
և կալկութիւնը :

Այս սպեղանին յատկապէս օգտակար է հետեւեալ աստիցը
Ուռուցք : Քաղցիկը (չերիքիւն) : Կոստանդնուքի և Գեղուսն
կամ կծկու մի միանայ կամ ըլլաց (սինի չերիքիւն) : Կոստ-
անդ (նաւոր) : Խօթութիւնը մորթոյն : Զօրացաւութիւն
և խաղաւարտ (չպան) : Զրգորութիւն (սրագա) : Կեղաբերան
և լայնալոր վերք (թիւթիւն) : Կոստանդնուքի (նիգրիս) :
Սերմնակաթութիւն (պէլ սօփուրլու) : Բոս : Լեռնի
հիւանդութիւնք : Խոյլ պարանոցի : Յաւ պարանոցի : Ափ-
րոյիտեան աստեղ : Գեղ զաւապին (թիւ տուրլու) :

Այս սպեղանին, որ կը լինուի նոյն իսկ հնարաւոր ան-
նական վերակացութեամբ անոր ընդհանուր գործարանաց
մէջ, կը ծախուի 'ի Լոնտոն Սերէնս Կուլաւ Թաղը Թիւ 244-
և 'ի Եւր Եւրոպ Մայիսեան Լէն Թաղը Թիւ 80 : Իսկ ուրիշ եր-
կրները, իւր գործակալաց քով կը գտնուին : որոց անունները
հետեւեալներն են : Իզմիր Իբար Զիւրի Կ. Պօլիս : Ա-
թմար և Զ. Տեղաւորաւ : Աղբարանքի Զ. Բերրիսի :
Խառնիկ Կայրոսի : Բիստ կոլլին Զ. Սիւրբուլի : Մարմա-
Լ. Սիւր, Պոլսի Եւրոպ Եւրոպ Վալայ :

Յիշեալ սպեղանին տեստեստ քանակուն մեծութեամբ են
և կը լինան Զ. 22, 33, 83, 176 և 264 զուռուշ իւրաքան-
իւրը, և ամեն մէկուն մէջ հայերէն լեզուաւ ծանուցաւոր
մը կայ, որ այս սպեղանին գործածութեան վրայօք մանրա-
մասն տեղեկութիւններ կուտայ :

Խմբագիր—տէր լրագրոյն :

Դրամ Գ. Պալատարեան :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ